

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Кафедра історії та археології

Затверджено
на засіданні кафедри історії та археології
Завідувач кафедри
 / Пачев С.І.
(протокол № 10 від 10 лютого 2023 р.)

РОБОЧА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

Археологічна практика

(повна назва навчальної/виробничої практики)

для здобувачів вищої освіти

Ступінь вищої освіти **бакалавр**
(бакалавр/магістр)

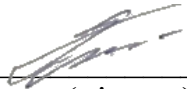
Галузь знань **03 Гуманітарні науки**
(шифр і назвагалузі)

Спеціальність **032 Історія та археологія**
(шифр і назваспеціальності)

Освітня програма **Історія**

Розробник: Ситник О. М. – професор, доктор історичних наук

ПОГОДЖЕНО
Гарант освітньої програми

_____
(підпис)

В.В.Гудзь

Робоча програма навчальної архівної практики складена відповідно до освітньої програми підготовки «Історія»:

1. Мета практики:

підготувати майбутніх фахівців до професійної роботи в архівах, а також до взаємодії з архівами під час науково-дослідної та практичної професійної діяльності істориків.

2. Перелік програмних компетентностей, які набуваються під час практики:

- **ЗК1.** Знання і розуміння набутої професії та предметної області спеціальності.
- **ФК9.** Вміння організації та проведення польових досліджень, збору, систематизації та обробки отриманого матеріалу й подальшого його наукового опрацювання.
- **ФК11.** Знати загальні історичні основи (діахронічний аспект) минулого.

3. Заплановані програмні результати навчання:

РН 1. Вміння до критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності істориків та археологів.

РН 15. Здатність виявляти і опрацьовувати відповідно до новітніх технологій джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проектів використовуючи інструментарій спеціальних історичних дисциплін.

РН 20. Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.

4. Бази проходження практики.

Таблиця 1

№	База практики	№ договору/угоди, дата укладання	Дата закінчення терміну дії договору/угоди
	Державний історико-архітектурний заповідник «Стара Умань»	Договір № 55/37-16 25.01.2023 р.	25.02.2024 з автоматичною пролонгацією

5. Зміст практики

5.1. Опис навчальної/виробничої практики

Таблиця 2

Найменування показників	Ступінь вищої освіти галузь знань, спеціальність,	Характеристика практики
--------------------------------	--	--------------------------------

	освітня програма	
Кредитів: 2 Загальна кількість годин - 60 Тижневих годин - 45:	Ступінь вищої освіти - бакалавр Галузь знань – 03 Гуманітарні науки Спеціальність - 032 Історія та археологія. Освітня програма «Історія»	Назва практики: архівна Семестр:4 Термін проходження практики: 1,5 тижні Вид контролю: диференційований залік

БЛОК 1. Ознайомлення з технікою безпеки й підготовка здобувачів до археологічної практики.

Тема 1. Охорона праці та техніка безпеки під час археологічної практики. Нормативно-правові акти, що регулюють правила охорони праці й техніка безпеки під час археологічної практики. Організаційні заходи щодо забезпечення охорони праці під час археологічної практики. Вимоги до засобів праці та умов проживання в польових умовах. Вимоги щодо безпечного проведення окремих видів археологічних робіт). Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці.

Тема 2. Підготовка здобувачів до археологічної практики.

Процес підготовки здобувачів до археологічної практики триває впродовж всього навчального року. Насамперед для здобувачів важливо пройти теоретичний курс з основ археології України. Також необхідною передумовою є з методикою польової роботи. Закріплення й поглиблення теоретичного матеріалу відбувається на практичних заняттях. Їх метою є також підготовка здобувачів до польової археологічної практики. Велике значення на цьому етапі має також знайомство здобувачів з експонатами та фондами Мелітопольського міського краєзнавчого музею.

БЛОК 2. Набуття практичних навичок археологічного досвіду.

Тема 1. Методичні рекомендації щодо археологічної практики.

Археологічна практика розпочинається з вивчення об'єкту досліджень. В процесі цієї роботи здобувачі знайомляться з стратиграфією шарів та отримують деякі уявлення про четвертинну геологію, про сучасні методи польових досліджень, про застосування методів різних наук у археології, про правила фіксації матеріалів. Велике значення має також знайомство із звітною документацією експедиції минулих років розкопок. У перші дні польової археологічної практики здобувачам викладаються лекції щодо новітніх досягнень української та зарубіжної археології у вивченні того чи іншого періоду України, в залежності від того, на якому об'єкті проходять розкопки, про наслідки розкопок минулих років тут чи в інших містах на подібних пам'ятках. Потім проводиться розбивка нового розкопу, у процесі

якої практиканти знайомляться з основними правилами археологічних робіт взагалі. Велика увага надається при цьому правилам безпеки у польових умовах. Після зняття верхнього шару ведеться дослідження культурного шару - головний процес польових досліджень. У ході цих робіт студенти фіксують та визначають будівельні залишки, речовий та кістковий матеріал, складають плани залишків землянок або будівлі, поховань, інших комплексів, проводять нівеліровку розколу, уточнюють стратиграфічне положення різночасових матеріалів, досліджують склад побутових комплексів, що фіксують у записах, фото, схемах. Також ведеться камеральна обробка та консервація, шифровка знайдених артефактів, консервація речей для вивчення у лабораторних умовах. Одночасно з цим здобувачі знайомляться з сучасними методами ведення археологічних досліджень, з топографічними методами зйомки плану об'єкта, застосування методів геофізичних дисциплін у польових умовах. У процесі проходження практики здобувач має орієнтуватись на практичне теоретичних знань щодо таких питань: попереднє вивчення пам'ятки, літератури про неї, польових звітів і креслень, археологічна розвідка, попереднє вивчення місцевості, складання археологічної карти району досліджень, знайомство з основними прийомами пошуків, складання, приблизного плану розкопок як системи прийомів дослідження, пошук культурного шару, збір підйомного матеріалу, фіксація виходів культурних залишків на поверхню, зйомки плану пам'ятки та місцевості, опис пам'ятки, вивчення відшарувань, характеристика антропогенних змін рельєфу, зйомки планів городищ чи планів курганів і курганних могильників, археологічний розкоп, отримання здобувачами індивідуальних завдань на розкопі, оволодіння прийомами розкопок: скопування, викидання ґрунту, зачистки поверхні й профільних бровок тощо.

Тема 2. Завершення та підведення підсумків археологічної практики. Наприкінці практики здобувачі мають накопичити належний досвід ведення польових робіт на конкретній ділянці, а також ознайомитися з методами камеральної обробки речей та фауни, вивчити якийсь комплекс. Вони виконують обов'язки лаборанта, несуть відповідальність за ту чи іншу ділянку роботи: самостійно ведуть польовий опис, щоденник, шифровку та класифікацію знахідок. Складена документація є складовою частиною звіту студента за археологічну практику. За результатами практики здобувачі вищої освіти здають короткі звіти. Саме отримані навички під час практики й теоретичні знання знаходять відображення у звіті, котрий кожен практикант має написати з окремої теми. Звіт подається у вигляді щоденника, який ведеться здобувачем вищої освіти впродовж проходження польової археологічної практики. У щоденнику відображаються всі роботи, що проводились на розкопі і особливо докладно ті, у яких брав участь практикант. Текстова частина щоденника доповнюється рисунками об'єктів та рухомих знахідок, виявлених у ході проведення розкопок. Підведення підсумків практики Після закінчення практики здобувачі вищої освіти подають на кафедру звіт про проходження та польовий щоденник практики.

Реферати студентів, написані самостійно, з долученням наукової літератури, можуть стати основою для створення курсової чи дипломної роботи.

5.3. Індивідуальні завдання, екскурсії під час практики

№ з/п	Індивідуальне завдання, тема екскурсії
1.	Вивчення об'єкту досліджень. Огляд місцевості.
2.	Опитування населення. Збір підйомного матеріалу.
3.	Зйомки плану пам'ятки і місцевості.
4.	Розбивка розкопу та дослідження культурного шару.
5.	Отримання здобувачами вищої освіти індивідуальних завдань на розкопі.
6.	Оволодіння прийомами розкопок: скопування, викидання ґрунту, зачистки поверхні і профільних бровок. Зачистка.
7.	Оволодіння навиками історико-культурного визначення та атрибуції матеріалу.
8.	Знайомство з правилами поведіння з археологічними об'єктами та знахідками (артефактами).
9.	Оволодіння спеціальними прийомами роботи лопатою, ножем, пензлем.
10.	Знайомство з застосуванням землерийної техніки.
11.	Фіксація матеріалів під час розкопок. Знайомство з принципами ведення польових креслень, фотозйомок об'єктів, замірів.
12.	Ведення щоденників. Знайомство з різними видами карт.

6. Форми і методи контролю.

Поточний контроль. Оцінюється виконання індивідуальних завдань під час практики.

7. Вимоги до звіту

Для звітування здобувач вищої освіти готує зошит з щоденником, записами практичних занять, виконаними індивідуальними завданнями, самостійною роботою тощо.

8. Критерії оцінювання.

Навчальна практика входить до складу інтегрованої навчальної дисципліни, оцінюється за 100-бальною шкалою, а рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни визначається як середнє арифметичне.

9. Підведення підсумків.

Відбувається у формі колоквиуму, у ході якого здійснюється захист звітів здобувачів вищої освіти.

10. Перелік навчально-методичної літератури

1. Закон України «Про охорону археологічної спадщини». Відомості Верховної Ради України. 2004. № 26.

2. Археологія України: Курс лекцій / Л.Л. Залізник, О.П. Моця, В.М. Зубар та ін. К.: Либідь, 2005. 502 с.
3. Веремейчик О.М. Методика польових археологічних досліджень. Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5643565/>
4. Залізник Л. Моя археологія. Біографічні спогади та суб'єктивні враження про українську археологію. Київ: Темпора, 2020. 352 с.
5. Залізник Л. Л. Періодизація та культурна диференціація верхнього палеоліту України. Археологія. 2010. № 4. С. 3–19.